

1998 ИЙШТЕ мыланна, путешественник-влаклан, Финляндийыш логалаш йӧн ятырак ыле. Мемнам тусо частный енат ўжын кертын. Эшеже “ЭФУН” общественный организацийна спортивный туристан, путешественниклан, икманаш, экспедицийыш тарваныше чыла еглан тўнямбалсе кеч-могай элышкат миен толаш визым налын кертын.

Ме Тауно Хякинени йолташнан ўжмы почеш финн мландыш кодшо ий июль-августышто миен лек-

Шулдырак каяш манын, Санкт-Петербург гыч Выборгыш шумеш электричка дене чошышна.

1998 ий 19 июль ушешна кужу жаплан шарнаш кодеш. “ЭФУН” общественный организацийна лўм дене ме Марий Эл гыч Николай Второй кугыжам да тудын ешыжым тойымаште лийна. Тыгодым шоналтышна: “Чынжымак тиде кугыжам лулегыже гын, шымлу ий эртымеке тудым тояш — мыланна чап. Лулеге кугыжам огыл гынат, садак тойыде ок лий. Тыгеат-тугеат ме нимомат огына йомдаре”.

Выборг гыч Россия — Финляндий чек воктеке велосипедым кушкыжын толна. Тошкыморваш кугу рюкзакам да моло ўзгарым чоткыдын пидын шынденна. Мыланна икмыняр кордоным эрташ кўлеш. Икмышыже — милиций пост. Паспортым чот тергат. Пален налнешт: мемнам Интернет але Россиясы сыщик-влак огыт кычал дыр? Кокымшо пост — таможня. Тыштыже декларацийым серет. Мыняр тўжем доллар пеленет уло, тудым могай паша дене ыштен налынат, бриллиант аршашым чек гоч шылтен нангаяш шонет але уке — чыла палынешт, тўткын кычалыт. Ме шкенам тошкыморванам да ик-

писын шуктышт. Кум-ныл минут гыч паспортна кусеныштат лие. Палымына-влак деке йынгыртена. Эше ВЭПФУР-ын кумшо йыжынжым эртымына годымак икмыняр телефон картым арален коденна ыле. Но чылажат арам: шонымо верыш йынгыртен ыжна керт. Финляндийыште кодымат, телефон номерымат уэмденят улмаш.

Чылажат палыдыме. Лишыл илемыш йӧршын вес корно дене каена. Я ик пачашан, я шуко пачашан пӧрт-влак шкет-шкет шогылыт. Утларакше корем серыште да чодыраште. Пеш кугу леведышан пу пӧртым ойырен нална. Тушко пуренак ончалаш шонен пыштышна. Тиде — лютеран черке улмаш. Нуйямаа черке. Тораштак огыл шўгар коеш. Тушан финн сар годым колышо-влакым тойымо. Теве пеш кугу кў ора койылаалта. Тушто 1939-1940ийласе сар нерген серыме. Тыштак фирменный шке машинашт дене толын лектыч ондак СССР-ысе республикылаште илыше самырык да шонгырак ингри-влак. Финн правительство шукертсек тыгай политикым шуктен толеш: иза-шольо калык-влак кугезе мландышкышт пӧртылыт. Нунылан чапле пачерым пуат, пенсионийым, а йочан ешлан пособийым ойырат. Вер-шӧр дене палдарат. Тидлан оксам огыт нал. Тыгак ыштат немыч ден еврей-влак.

Палыме лийына. Нуно ик шагат жапыште “Мицубиси” автобусышт дене Лааппенрант кундемем ончен савырнаш темлат. Велосипеднам да ўзгарнам уремешак лўдде кодена. Палена, Финляндийыште огыт тўкӧ. Шинчалан вигак теве мо перна: финн-влак ожнысо ар-

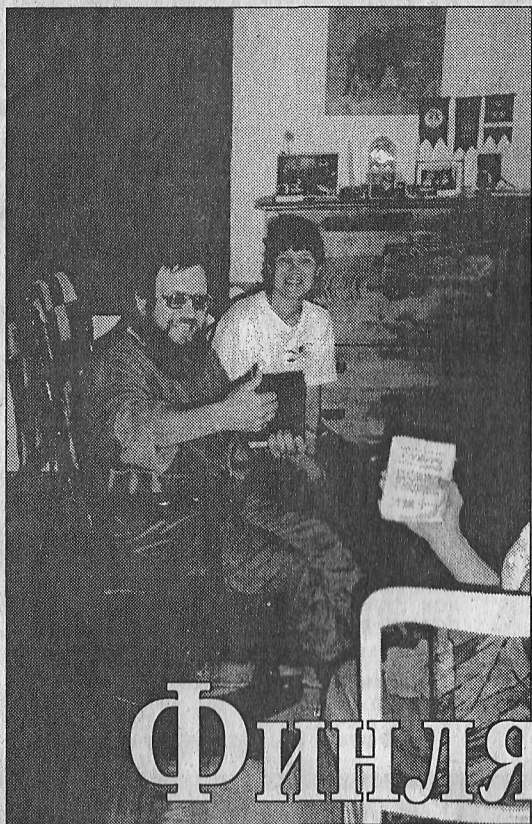
чот сочын. Но погышыжо уке. “Тыге пўрен огыл. Тыште кажне ен шке пашажым ышта. Тендан дене емыж погаш кўтў дене коштыт. Ялыште илат да колхозышто пашам ыштат”, — умылтарыш корныен. Тудо эше шымлуымшо ийлаштак Суоми мландыш илаш кусен улмаш.

Кечывал кочкышым ямдылаш тулотым ыжна ылыжете. Мландыжат, чодыражат ала-кӧн ик енын. Кукшо кенежым чодыраште тулым олташ лўдыкшӧ да тидым ышташ чарыме. Чодыраште кошташ лиеш. Понгым але емыжым погаш иктат ок чаре. Олташ лийме годымыжат ты мландын ала чодыран озаж дене кутырен келшыде ок лий. Тыште кажын сотовый телефонжо уло. Мемнан уке. Йўшӧ кочкыш денак серлагышна.

Корно мучко — частный пӧрт. Кажне пӧрт воктене йот эл гыч кондымо легковой автомобиль коеш. Ужар газоным арун пўчкеден тӧрлымӧ. Саваар ден гараж огыт кой. Оралте модыш пӧртым шарныкта. Леведышыже шеме, пырдыжше ошо. Пӧрт воктене йыра-ным коклан гына ужат. Кугурак яллаште велосипед-влак уремыштак кӧгӧн деч посна шогат. Огыт шолышт. Незер ен уке. Калыкын, мо кўлеш, чыла уло.

Чодыраште мемнан денысе гаяк шына витарна. А олаште гын уке. Кас велеш йолташна-влак деке миен шуна. Юкка ден Хампу Олссонын ешышт кугу. Кандаш икшыве гыч кок ўдыржӧ марлан каяш йӧрат. Ик ўдыржын — Нани Олссонын — качыже верысак, весыжын — Великобританий гыч. Лўмжӧ Рован. Вес пошкудо ешын — Еркий Курппан ешыжын ўдыржӧ Салла. Тудат орьен. Качыже Диего Сильва Коста-Рика гыч толын. Кум шагат мутланен шинчылтна. Вара мемнам сауан дачыш, ола деч кумло менге тора-раш, нангайышт. Чодыра лонгасе ер воктеке. Тудым пырчым кошташ ыштыме оралтын пырняж дене нӧлтымӧ. Тораштак огыл верланыше полуостровышто “чы-вийола” сауным ыштыме. Агысыр асфальт корно дене толна. Пўнчерла коклаште тыгак эше вич-куд дача коеш. Куш ит ончал, чыла вере корно пешак сай. Кочо мутым от каласе. Автомобиль денат кудал толаш лиеш.

Дачыште илаш да пашам ышташ, компьютер да сотовый телефон гыч тўналын, кухонный комбайн йотке, чыла уло. Сауна кок пачашан. Тушто эсогыл илашат

Мўндыр корно гыч пӧртылмеке

Финляндийыш кузе логалаш?

на. Йот эльсе паспортнын шкеназ республикысе Внутренний паша министерствын виза да регистраций отделе шыгыже нална. Тудым налаш кызыт неле огул, бланклан гына оксам тўлыман. Да эше кок анкетым серыман.

Выборгыш шумеш поезд денак кайышна. Пеленна велосипедым, походлан күлүш түрлө ўзгарым да когылянна 2500 тенге оксам нална. Велосипедым чехолышто нагнаш күлөш. 35 кило деч неле лийшаш огул. Да вагонышто тудо пассажир-влакнан мешайышаш огул. Чыла тидым шуктет гын, күртнө корнын правилже почеш, велосипед нангаймылан оксам тўлымбө ок күл. А мемнан багажна когыньнан кажылан шотлымаште 35 кило деч шуко погынен. Уто нелытлан тўлаш перныш. Погынан плацкартан вагонын кумшо полкешыже пышышна. Пеш сай лие — иктыланат ыш мешае. Йўдым малые мешакыштына эртарышна. Тыграк шагал оксаман аныклас тўнална.

Финн посольство Москваште, Кропоткинский переулкусе 15/17 номеран пўртышт, верланен. Лу шагатлан черетыш шогална. Туш пурашак кажыжлан кок анкетым серыман. Документым пуаш лўмын окна уло. Тушко чакат мияш ок лий. Финн клерклан паспортнам, 3x4 сантиметр кугытан кок фотокарточкым, кок анкетым да визым налаш кумло долларым пушына. Мўнгеш квитанцийым, номеран квитокым пуышт, визым налаш толаш кечым палемдышт. Каласак күлөш, Финляндийыште ик тылзе лияш йўнын пуышо справкыда уло гын, визым кум тылзыланат налын керат. Иктаж-могай организаций ўжеш гын, кум тылзе деч утларакат уна лият.

Чыла пашам кошартен, узш Казанский вокзалыш толна. Мланде йымалсе вончак дене Ленинградский вокзалыш ошкылна. Теве ынде Москва — Санкт-Петербург поезд денат кудалына. Чын, мемнан поезд пеленак Москва — Хельсинки экспресс шога ыле. Но тушко шинчаш мыланна пешак шерге.

мыняр лу долларнам ончыктен саралтышна. Кўжго шўян таможенник игылтме йўре мане: “Тиде “шаргенче” дене те пўтыне Финляндий мучко коштын эртынеда?!” “Угу”, — маньна. Нуно эше огул пале: ме тиде “шаргенче” дене 105 кече годым пўтыне Касвел Европом эртышаш улына. Семынна эшеже орадыла шыргыж шогалтына.

Шўдө метр гыч пограничный будка деке миен шуна. Таможенный лостык дене пырля окнаш паспортнам шурална. Йўндымбө лийын кайыш. Вашкымына дене у паспорт олмаш тоштым пузнна. Шыде ўдырамаш ончылно туткарыш логалаш школьник семын вуйым сакас да умылтараш перныш. Мом ойлымынам шкежат умылен шуктыде, маньна:

— Тошто паспортнам редакцийыш пуаш нагнаена.

Можо полшыш ала? Чылажат сай лие. Эше ик шўдө метр гыч пограничный шлагбаум койылалтыш. Российысе салтак-влак шогылтыт. Витне, мемнан семынак “маска лук” гыч улыт. Йодыт:

— Велосипедым ик автомобиль вер семын ончыктена?

— Ага, — нунымат орадыла ончеңа. Уто мутым лукташ лўдына. Йылмым утыждене шалаш колтет гын, вигак амалым муыт. Офицер окна гыч шуялтыме кидышм лупшалеш, шлагбаум почылтеш. Чыла!

Ничейный манме полосаште кудалына. Йыравш тугай мотор пеледыш!.. Ончычсо пограничный будка воктене велосипедемын ик ораваже вучыдымын пудешт кайыш. “Мўнгеш гына ынышт ўж ыле”, — шоналтышым. Умбакыже йолынак ошкедена. Тошто покрышкым капрон шўртө дене пеш писын ургалтышна да камерым вашталтышна. Российысе лакылан анысыр корным асфальтан тўр финн корно алмашта. Тунар чот тўр, эсогул ик шелшат ок кой. Финн таможенник ден пограничник-влак ик чапле зданийыштак улыт. Российысе семын икмыняр пеле шолдыргышо пўртлаште огул. Сандене чылажымат пеш

хитектурым мотчок чот аралат. Тидыже мемнам чеслынак брыктарыш. Путешествий пытымеке, чыла ингрим шке суртышкышт да пачерышкышт намиен кодышт.

Юл кўндем гыч мийыше ик эш мемнам пеленже нале. Ме тореш ыжна лий. Нунын рушла кутыралтен колтымышт шуныс. Адакше Российыште мо лийын шогымо нерген уверым газет гыч огул, а тушеч толшо ег деч пален налнеш. Пўрт воктеке толын шогалмекына, шинчам каралтышна: ошвонго еш кушкын шогалын. Тудым иктат огеш пого.

Икымше пачашым финн-влак илемлан огул шотло. Тушто нунын тувыр мушмо верышт, гаражышт, складашт да молат верланеныт. Кумда балкон гыч коеш: пырыслан шўяшым чиктен, кастене тудым яндар южыш лукыт. Коеш, тыште законом пенгыдын шуктат.

Тааветтыш йолташна-влак деке йынгыртышна. Вес кечын кастене мяш сўрышна. Кок веке кошто янда пўрдышан душышто чывылалтна. Майра Пююккын пачер интерьержым пелашыже шке сўрартаен. Тудо шкеже художник-дизайнер. Кен-могай финн ешыш ит мие, эн ончычак тыланет кофем йўктат. Софя ўдыржө музыкаым йўрата, кокымшо ступеняш школым тунем пытара. Москваш, ГИТИС-гыш (кызыт тудым театральный искусство академий маныт) пураш шона. А тушко ок сене гын, Санкт-Петербургысо культура институтыш йодмашым пуаш ямде.

Фотоальбомым ончена. Шуко чиян снимке-влакым. Шеме-ошо фотосўрет деч тыште шукертак торленыт. Ятыр йўд марте шинчышна. Чылажымат каласкалышна. Ойлышаш шомакна лынак ыле.

Кандаш шагат эрдене строитель-влак толын лектыч. Нуно сурт озан йодмыж почеш кумшо пачашыште балконым кумдангаш тўналыч. Пеш чот лўшат. Поро оза вате дене чеверласаш перныш. Кажне нылле минут гыч шогалын. “Йошкар кўршўкнам” витамин дене пойдарышна. Модо пеш

ным вынык дене лупшен налмеке, тылзе колгыдышто ер вўдыш тўрштена. Вўргыш пурымо семын вўдшў капым сўсандара. Чонлан ласкан чучеш.

Эрдене кугу салмаш, понгым да черешнымбө кўзштын, жаркойым ямдылена. Кечывалым мемнам кум верыш — кум ўдыр тулартымашке ўжыч. Мийышна, мут энэрым вич йылме дене йоктарышна. Ме шкеназ коклаште марла мутланышна, а костариканец дене мутым рушла алмаштышна. Тудо рушла изишак мошта. Ерккий финн йылмыш кусаркалыш. Тудат рушла умылтарен кертеш. Ханна Олссон финн йылме гыч англичан йылмыш кусарыш. Рован моштымж семын костариканецлан умылтарыш. “Локтыралтыше телефон” модыш семын лекте. Тўналтыште каласышын ойжо, пытартыш деке миен шумешкыже, йоршын вашталтеш.

Тутло кочыш деч вара изишак тўнгылгышбө кап-кылым лывырташ шонен пытышына. Тамара Краснова йырангыште шўкшудым сомылыш. Мый ик машина чоло кондымо пум пўчкедышым. Мольжо кум пачашан пўртыштын тўрлө верлаштыже шке пашаштым ыштышт. Кок эргыштат яра ышт шинчылт, шкаланышт келшыше пашам муыч. Кугыен-влак мыланна Финляндиеш кодаш да кеч изишак оксам ыштен налаш темлышт. Ме нунын ойышт дене ышна келше.

Ерккий Курппан дачыштыже малаш кодна. Уэш сауныш пурышна, тылан ер вўдеш чывылалт лекна. Компьютер полшымо дене Российыш да Марий Элыш, шкеназ связнойлан — Максим Ситниковлан информацийым колтышна.

Пайрем пытыш, корнына ончыко рончалтеш.

Врач, путешественник Владимир ИЛЬИНЫН рушла серымыжым Эврик Анисимов марлагден.

Снимкыште: Финляндийысе Таавети оласе Эрккий Курппан унаже-влак — Владимир Ильин ден Тамара Краснова.

Авторын фотожо.